

Studia Theol. Vars.
37 (1999) nr 1

STANISŁAW MĘDAŁA CM

KS. PROF. DR HAB. STANISŁAW GRZYBEK (1915-1998)

Treść: 1. Ważniejsze fakty z życia i twórczości naukowej; 2. Z działalności dydaktycznej; 3. Praca naukowo-badawcza; 4. Działalność organizacyjna; 5. Publikacje na temat działalności ks. Grzybka.

1. WAŻNIEJSZE FAKTY Z ŻYCIA I TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ

W dniu 23 października 1998 r. zmarł w Krakowie znany biblista polski ks. prof. dr hab. Stanisław Grzybek. Uroczystości pogrzebowe odbyły się w kościele akademickim pw. św. Anny w Krakowie w dniu 27 października 1998 r. Mszy św. koncelebrowanej przez kilku biskupów i rzesze księży z diecezji częstochowskiej, sosnowieckiej, krakowskiej i innych przewodniczył ks. abp Stanisław Nowak, metropolita częstochowski. Wygłosił on kazanie pogrzebowe i prowadził kondukt żałobny na cmentarzu Salwatora w Krakowie, gdzie Zmarły został pochowany w grobowcu rodzinnym. W uroczystościach pogrzebowych brali udział m.in. przedstawiciele ATK (ks. prof. dr hab. Roman Bartnicki, rektor ATK, ks. prof. dr hab. Jan Łach, ks. prof. ATK dr hab. Jerzy Bajda, ks. prof. ATK dr hab. Jan Decyk, ks. prof. ATK dr hab. Ireneusz Werbiński, oraz p. dr hab. Michał Wojciechowski), przedstawiciele KUL-u, Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, przedstawiciele papieskich Wydziałów Teologicznych z Poznania i Wrocławia, a także przedstawiciele kapituł częstochowskich, sosnowieckich, krakowskich i tar-

nowskiej. Na cmentarzu przemawiali: ks. prof. dr hab. Ryszard Rubinkiewicz, prezes Sekcji Biblistów Polskich, ks. prof. Łukasz Kamyski, prorektor PAT w Krakowie, dr Przemysław Kozłowski z KUL-u, przedstawiciel parafii Lipnica Murowana i ks. dr Jacek Ryłko, przedstawiciel parafii Wola Justowska w Krakowie.

Ks. Grzybek urodził się 14 kwietnia 1915 r. w Lipnicy Murowanej, pow. Bochnia, z rodziców Józefa i Karoliny z Wojciechowskich. Egzamin maturalny złożył w Brzesku w 1933 r. W tym też roku wstąpił do Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie przy ul. Bernardyńskiej 3. Pięcioletnie studia filozoficzno-teologiczne odbywał na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie w latach 1933-1938, uzyskując w dniu 18 czerwca 1938 r. stopień magistra teologii na podstawie rozprawy nt. „Balaam i jego przepowiednie na podstawie księgi Liczb 22-24” napisanej na seminarium biblijnym ze Starego Testamentu pod kierunkiem ks. prof. Józefa Archutowskiego. W latach 1937-1938 pełnił funkcję zastępcy asystenta na Wydziale Teologicznym. w wymiarze 10,5 godz. tygodniowo. Świecenia kapłańskie otrzymał w dniu 26 czerwca 1938 r. z rąk ks. bpa Teodora Kubiny, ordynariusza diecezji częstochowskiej.

Bezpośrednio po święceniach do wybuchu drugiej wojny światowej pracował jako etatowy nauczyciel religii w szkołach powszechnych nr 5 i 9 w Dąbrowie Górniczej. Po wybuchu wojny i zlikwidowaniu szkół polskich na terenach włączonych do tzw. „Reichu” (m.in. Dąbrowy Górniczej) utracił posadę nauczyciela religii i został mianowany wikariuszem w parafii Koziegłowy (przez jeden rok) i Krzepice (też jeden rok). Po śmierci proboszcza w Krzepicach w 1942 r. został administratorem tamtejszej parafii aż do zakończenia wojny. Od 20 II do 1 IX 1945 r. pełnił przejściowo obowiązki administratora parafii Wieruszów, skąd został przeniesiony do Krakowa na stanowisko prokuratora Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie. Funkcję tę pełnił do 1951 r. W dniu 19 listopada 1946 r. podpisał umowę z Dziekanem Wydziału Teologicznego UJ na stanowisko kontraktowego młodszego asystenta przy Seminarium Dogmatyki Szczegółowej i Patrologii w wymiarze 30 godzin tygodniowo. Umowa była kilkakrotnie ponawiana. Jako pracownik naukowy UJ specjalizował się w studiach biblijnych. m.in. odbył studia specjalistyczne na Wydziale Humanistycznym UJ w zakresie języków biblijnych (hebrajski, aramejski i grecki).

Stopień doktora teologii ks. Grzybek uzyskał na Wydziale Teol. UJ w 1949 r. na podstawie rozprawy pt. *Księga Estery. Krytyczny wstęp, przekład, komentarz, ekskursy*. Od 1951 r. był wykładowcą na Wydziale Teologicznym UJ jako lektor języka hebrajskiego i greckiego. W roku 1953 ks. Grzybek habilitował się na Wydziale Teol. UJ na podstawie pracy pt. *Rekonstrukcja hebrajskiego tekstu pieśni Debory z Sdz 5*. Recenzentami dorobku naukowego i rozprawy habilitacyjnej byli: ks. prof. Aleksy Klaweck, ks. prof. dr Piotr Stachip, prof. dr Tadeusz Lewicki. Wykład habilitacyjny pt. „Rola tzw. Sędziów w Izraelu” ks. Grzybek wygłosił 30 czerwca 1953 r. na nadzwyczajnym posiedzeniu Rady Wydziału Teol., która jednomyślnie opowiedziała się za przyjęciem wniosku i udzieleniem mu *veniam legendi*. W dniu 6 lipca 1953 r. Rek-

tor UJ powołał go od dnia 1 września 1953 r. na czas nieoznaczony do pracy w Uniwersytecie Jagiellońskim w charakterze pomocniczego pracownika naukowego na stanowisku starszego asystenta przy Katedrach studium biblijnego Starego i Nowego Testamentu na Wydz. Teol. UJ.

W związku z uchwałą Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 1954 r., na mocy której Wydział Teologiczny UJ w Krakowie miał kontynuować swoją działalność w ramach ATK w Warszawie, ks. G r z y b e k stał się z dniem 1 listopada 1954 r. pomocniczym pracownikiem nauki w ATK, a po zatwierdzeniu habilitacji przez Centralną Komisję Kwalifikacyjną dla Pracowników Nauki w dniu 19 XI 1954 r. i nadaniu mu tytułu naukowego docenta, z dniem 1 grudnia 1954 r. otrzymał stanowisko samodzielnego pracownika nauki przy katedrze Starego Testamentu. W dniu 28 sierpnia 1957 r. ks. G r z y b e k wniósł do Ministra Szkolnictwa Wyższego rezygnację z zajmowanego stanowiska w ATK, aby poświęcić się wykładaniu Pisma Świętego dla alumnów Częstochowskiego Seminarium Duchownego i innych seminariów duchownych w Krakowie.

W dniu 17 marca 1965 r. Rada Wydziału Teologicznego ATK uchwaliła wniosek do Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego z prośbą o reaktywowanie docentury etatowej przy wakującej Katedrze Teologii Biblijnej z zamiarem powierzenia jej ks. doc. drowi Stanisławowi G r z y b k o w i. Nominację na stanowisko docenta etatowego przy wakującej od 1958 r. Katedrze Teologii Biblijnej ks. G r z y b e k otrzymał w dniu 30 XII 1965 r., z powołaniem go na kierownika wymienionej katedry od dnia 1 X 1965 r. Mając misję kanoniczną od Prymasa Polski ks. kard. Stefana W y s z z y ń s k i e g o (dekret z dnia 21 czerwca 1965 r., co roku ponawiany), ks. G r z y b e k podjął pracę na ATK jako kierownik Katedry Teologii Biblijnej na Wydz. Teol. ATK, którą kierował do chwili odejścia na emeryturę, tj. do dnia 30 IX 1982 r. Pracę na ATK ks. G r z y b e k łączył skutecznie z wieloma zajęciami w miejscu swego zamieszkania w Krakowie i w swej macierzystej diecezji częstochowskiej. m.in. prowadził systematyczne wykłady z egzegezy Starego Testamentu w krakowskich uczelniach teologicznych. W latach 1959-1963 prowadził także wykłady zlecone na KULu.

W dniu 25 XI 1968 r. Rada Wydziału Teol. ATK uchwaliła wniosek o nadanie ks. G r z y b k o w i tytułu profesora nadzwyczajnego. Senat ATK na posiedzeniu w dniu 25 XI 1968 r. jednomyślnie poparł wniosek Rady Wydziału, gdyż ks. G r z y b e k miał wówczas w swoim dorobku naukowym 91 prac drukowanych, z tego od czasu nominacji na docenta 77. W tym 1 książka, 4 rozprawy, 22 artykuły, 26 recenzji i 24 prac popularno-naukowych. Recenzentami jego dorobku naukowego byli: ks. prof. dr Aleksy K l a w e k z Krakowa, ks. prof. dr hab. Stanisław Ł a c h z Lublina i ks. prof. dr hab. Czesław J a k u b i e c z Warszawy. W dniu 3 czerwca 1971 r. uchwałą Rady Państwa nadano mu tytuł profesora nadzwyczajnego, a decyzją Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dnia 16 lipca 1971 r. otrzymuje stanowisko profesora nadzwyczajnego w Katedrze Teologii Biblijnej na Wydziale Teologicznym ATK.

W dniu 16 grudnia 1975 r. Rada Wydziału Teologicznego ATK wyraziła zgodę na otwarcie postępowania w sprawie nadania ks. G r z y b k o w i tytułu naukowego profesora zwyczajnego. Na recenzentów dorobku naukowego od ostat-

niego awansu (tj. od 1971 r.) wyznaczono ks. prof. dra hab. Cz. Jakubca (ATK), ks. prof. St. Łacha (KUL) i ks. prof. dra hab. F. Gryglewicz (KUL). Komisja Wydziałowa w składzie: ks. prof. dr hab. Janusz St. Pasierb, ks. prof. dr hab. Czesław Jakubiak i ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik po zapoznaniu się z recenzjami dotyczącymi dorobku naukowego ks. Grzybka na posiedzeniu w dniu 20 kwietnia 1975 r. przedłożyła Radzie Wydziału wniosek o nadanie dalszego biegu sprawie. Rada Wydziału na posiedzeniu w dniu 21 kwietnia 1975 r. wypowiedziała się za nadaniem ks. Grzybkowi tytułu profesora zwyczajnego. Na posiedzeniu w dniu 30 kwietnia 1975 r. Senat ATK jednogłośnie przyjął uchwałę Rady Wydziału Teologicznego. Odpowiednią dokumentację, zgodnie z wytycznymi Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej z dnia 22 kwietnia 1974 r. (tryb wysuwania wniosku, materiały zawierające ocenę dorobku w pracy naukowo-badawczej, w pracy zawodowej i osiągnięcia w pracy dydaktyczno-wychowawczej oraz dokumenty osobowe), z pismem przewodnim Rektora do Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z wnioskiem o nadanie ks. Grzybkowi przez Radę Państwa tytułu naukowego profesora zwyczajnego przesłano w dniu 3 maja 1977 r. W dniu 17 stycznia 1980 r. Rada Państwa nadała ks. Grzybkowi tytuł naukowy profesora zwyczajnego, a Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego i Techniki powołał go z dniem 1 lutego 1980 r. na stanowisko profesora zwyczajnego w ATK.

2. Z DZIAŁALNOŚCI DYDAKTYCZNEJ

Większą część swego życia ks. Grzybek poświęcił pracy dydaktycznej. Odnaczał się on talentem pedagogicznym. Był cenionym wykładowcą egzegezy i teologii Starego Testamentu, języków biblijnych i archeologii biblijnej. Na ATK prowadził zajęcia dydaktyczne na sekcji biblijnej, katechetycznej, homiletycznej, socjologicznej, dogmatycznej i moralnej. Dzięki swej działalności dydaktycznej wykształcił kilka pokoleń kapłanów diecezji częstochowskiej i krakowskiej, wielu teologów świeckich oraz kilkunastu biblistów polskich. Pod jego kierunkiem napisało rozprawy naukowe wielu magistrów i doktorów i teologii na ATK i PAT. W Krakowie na PAT ks. Grzybek miał 156 magistrów, 31 licencjatów i 18 doktorów. Natomiast w ATK był promotorem 85 prac magisterskich i magistersko-licencjackich oraz 14 rozpraw doktorskich. W ATK pod kierunkiem ks. Grzybka a rozprawy doktorskie napisali: ks. Adam Śmigielski, „Rozwój idei Boga w Księdze Izajasza” (otwarcie przewodu doktorskiego 13 XII 1967 – zakończenie przewodu 22 XI 1971); ks. Zbigniew Piascki, „Psalm responsoryjny jako aktualizacja czytań mszalnych” (24 VI 1970-23 I 1973); ks. Paweł Przybylski, „Stworzenie człowieka w katechizmie holenderskim w świetle współczesnej biblistyki” (16 I 1973-26 VI 1975); ks. Zdzisław Małcki, „Testament Jozuego (Joz 23-24) w świetle współczesnej teologii biblijnej” (16 XII 1974-26 VI 1975); ks. Antoni Długosz, „Opowieść o Gedeonie (Sdz 6-8) w świetle współczesnej teologii biblijnej” (9 IV 1973-10 V 1976); Józef Winarski, „Opowieść o Samsonie (Sdz 13-16) w świetle współczesnej teologii biblijnej” (16 XII 1974-21 VI 1976); ks. Bogdan Poniży, „Drogi poznanie Boga według Księgi

Mądrości" (24 II 1975- ok. 30 X 1977); ks. Bernard W o d e c k i, „Uniwersalizm zbawczy u Proto-Izajasza" (16 I 1973-16 I 1978); ks. Jan D e c y k, „Posługa pojednania w liturgii odnowionej po Soborze Watykańskim II (7 XI 1977-18 II 1978); ks. Jan Ś w i s t a k, „Biblia w duszpasterstwie polskim w okresie powojennym w świetle urzędowych dokumentów kościelnych" (9 VI 1976-19 VI 1978); ks. Marian W ł o s i ń s k i, „Człowiek w odwiecznych planach Bożych w ujęciu Syr 17,1-14" (20 VI 1979-21 IV 1980); ks. Tadeusz L o s k a, „Odnowa egzegetyczno-hermeneutyczna katolickiej katechezy biblijnej w Niemczech w latach 1963-1970" (16 III 1977-28 V 1980); ks. Stanisław Tułodziecki, „Pojęcie «rachamim» w Starym Testamencie" (26 VI 1971-23 VI 1982); ks. Władysław W y s z o w a d z k i, „Pojęcie sprawiedliwości u proroka Amosa" (26 X 1981-6 VII 1982).

Ks. G r z y b e k był recenzentem wielu prac doktorskich pisanych na ATK, PAT i KUL oraz kilkadziesiątu rozpraw habilitacyjnych. W ATK recenzował dorobek naukowy i rozprawę habilitacyjną ks. Jana Ł a c h a (1971), ks. Michała P e t e r a (1973), ks. Jana P y t l a (1975), ks. Wojciecha K a n i (1976), ks. Teofila H e r m a n n a (1977), ks. Henryka M u s z y ń s k i e g o (1979), ks. Stanisława M ę d a l i (1980), ks. Romana B a r t n i c k i e g o (1984), ks. Wojciecha P a z e r y (1989) i ks. Józefa Ł a c h a (1991).

Brał udział w wielu zagranicznych zjazdach naukowych teologów i biblistów: w Rzymie (1966 i 1968, 1970), Oxfordzie (1973), Louvain (1974 i kilka kolejnych lat), Utrechcie (1974), Mödling (1977), Anglii (1978, 1979 i 1980) i Wiedniu (m.in. w Colloquium Biblicum w 1992), w seminariach biblijnych organizowanych przez takich profesorów jak H. C a z e l l e s w Paryżu, Ziegler w Moguncji czy H. S c h ü r m a n n w Erfurcie. Uczestniczył aktywnie w kongresach teologów polskich, a zwłaszcza w spotkaniach biblistów polskich oraz w sympozjach organizowanych przez ATK i PAT.

Wygłaszał takie referaty jak: „Zasady rozumienia Pisma świętego" (dla uczestników Kursu Homiletyczno-Katechetycznego w ATK – 1970), „Współczesna hermeneutyka biblijna" (na VIII Kongresie Biblistów Polskich w ATK – 1970), „Strukturen der biblischen Ethik" (Moguncja 1972); „La bibliétique polonaise après Vatican II" (na Kongresie Ekumenicznym w Utrechcie 1974), „Zagadnienia związane z Ewangelią św. Jana" (XIII Kongres Biblistów Polskich w Olsztynie – 1975), „Zur biblischen Begründung der Ethik" (Moguncja 1976), „Das Gottesbild im Alten Testament" (Monachium 1976), „Antropologia Psalmu 8" (na XV Kongresie Biblistów Polskich – Góra św. Anny 1977), „Kerygmaticzne wartości Pisma świętego" (ATK 1977, wykład inauguracyjny), „Teologia św. Pawła w ujęciu ks. prof. Jana Stępnia" (ATK 1980), „Metodologia teologii biblijnej" (Rokitno 1984). Szczególne znaczenie przypisywał ks. G r z y b e k zorganizowanemu X Kongresowi Biblistów Polskich w Krakowie w dniach 6-8 czerwca 1972 r. ze względu na zaproszonych gości zagranicznych (zob. *Wstęp*, w: *Materiały Kongresu Biblijnego w Krakowie 6-8 czerwca 1972 r.*, opr. ks. S. G r z y b e k i ks. J. C h m i e l, Kraków 1974, s. 1-3 oraz przemówienie inauguracyjne ks. G r z y b k a na s. 10-12).

Ks. G r z y b e k prowadził także wykłady publiczne i gościnne. Brał udział w wykładach organizowanych przez Wydział Teologiczny ATK w kościele

Wszystkich Świętych i w kościele Garnizonowym, gdzie mówił o Piśmie Świętym jako historii zbawienia (13 listopada 1968 r.), o Ludzie Bożym w konst. dogm. „O Kościele” (15 i 17 kwietnia 1970), o kapłaństwie jako znaku (19 i 20 kwietnia 1972 r.) i o idei biblijnej roku jubileuszowego (24 kwietnia 1974 r.).

3. PRACA NAUKOWO-BADAWCZA

Z pracą dydaktyczną łączy się ściśle praca naukowa ks. Grzybka w formie publikacji. Wiele z jego publikacji było starannie przygotowanych badaniami prowadzonymi w zagranicznych ośrodkach naukowych (m.in. w USA w 1957 r. i w Belgii w 1968 r.). W twórczości naukowej odznaczał się umiejętnością wiązania dociekań biblistycznych z problemami współczesnego Kościoła i potrzeb duszpasterskich.

Na dorobek naukowy ks. prof. Stanisława Grzybka składa się ponad 300 pozycji z dziedziny biblistyki, opublikowanych w kraju i za granicą. Publikacje ks. Grzybka dotyczą egzegezy i teologii biblijnej, hermeneutyki i metodologii biblijnej oraz zastosowania wiedzy biblijnej w liturgii i duszpasterstwie. W pracy naukowo-badawczej ks. Grzybka koncentrował się na problematyce egzegetycznej i teologicznej Starego Testamentu. Oryginalne są jego badania nad najstarszymi zabytkami hebrajskiego piśmiennictwa biblijnego (*Rekonstrukcja tekstu pieśni Debory [Sdz. roz. V]*, RBL 8, 1955, 1-15) oraz nad gatunkami literackimi w Starym Testamencie (np. *Rodzaj literacki Księgi Tobiasza*, RBL 16, 1963, 36-42). Przedmiotem jego wieloletnich badań była teologia i antropologia biblijna. W swych badaniach zwracał szczególną uwagę na historiozbowcze aspekty mesjanizmu Starego Testamentu.

Z egzegezy szczególną pozycję w jego dorobku naukowym stanowi publikacja pt. *Księga Tobiasza. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz* (Pismo Święte Starego Testamentu 6,1), Poznań 1963, stron 156 i *Księga Estery. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz* (Pismo Święte Starego Testamentu 6,3), Poznań 1963, stron 182. Wykazał w niej doskonale przygotowanie filologiczne i teologiczne połączone z niezwykłą pracowitością i sumiennością. Wśród innych publikacji dotyczących egzegezy i teologii biblijnej wyróżniają się: *Księga Joba. Wstęp, przekład i komentarz*, w: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu* (Biblia Poznańska), Poznań 1974, 401-468 (wyd. 2, Poznań 1982, 401-468); *Starotestamentalne ofiary w ludziach a ślub Jeftego*, RBL 9 (1956) 9-23; *Mesjańskie królestwo pokoju na Sionie*, RBL 9 (1956) 217-243; *Sprawiedliwość Boga w nauczaniu proroków*, RBL 12 (1959) 433-451; *Finis legis Christus (Rz 10,4)*, RBL 14 (161) 181-189; *Rozwój idei Boga w Starym Testamencie*, Częst. Studia Teol. 1 (1973) 53-64; *Obraz Boga w Starym Testamencie*, w: *Studia z filozofii Boga*, t. 3, Warszawa 1977, 103-121; *Antropologia Palmu 8*, SThV 17 (1979) nr 1, 33-42.

Z egzegezą i teologią biblijną ks. Grzybka łączył refleksję naukową nad metodą i zasadami interpretacji tekstów biblijnych. Refleksję nad metodą uprawiania teologii biblijnej przedstawił w artykule pt. *Metodologia teologii biblijnej*, RBL 38 (1985) 89-99. W badaniach teologii Starego Testamentu jednoznacznie opowiadał się za usankcjonowaną w konstytucji soborowej *Dei*

Verbum koncepcją historii zbawienia, którą nie tylko przyswajał dla teologii polskiej, ale ją samodzielnie systematyzował i stale pogłębiał. Z problematyki historiozbawczej na uwagę zasługują takie publikacje, jak: *Zarys historii zbawienia*, RBL 20 (1967) 209-218; *Pismo święte historią zbawienia*, Coll. Theol. 37 (1967) fasc. 4, 209-218; *Pismo św. historią zbawienia*, w: *Idee przewodnie soborowej konstytucji o Bożym Objawieniu*, Kraków 1968, 89-120; *Współczesna hermeneutyka biblijna*, w: *Współczesna biblistyka polska 1945-1970*, Warszawa 1972, 55-78; *Koncepcja posoborowej teologii jako historia zbawienia*, Znak 26 (1974) nr 235, 19-28; *Egzystencjalne wartości Starego Testamentu*, RBL 29 (1976) 241254; *Kerygmatyczne wartości Starego Testamentu*, RBL 31 (1978) 1-9.

Oprócz prac badawczych w publikacjach ks. Grzybka dużo miejsca zajmuje popularyzacja wiedzy biblijnej, zwłaszcza w formie sprawozdań oraz recenzji dzieł zarówno autorów zagranicznych (np. W.F. Albright, D. Baly, A. Bea, H. Cazelles, J. Dupont, S. Friedrich, H. Haag, J. Holzner, W.J. Harrington, P. von Imschoot, W. Kornfeld, B. Mariani, J. Schreiner, C. Spicq, J. Steimann, F.J. Stendebach, L. Vaganay, C. Wiener, W. Zimmerli) jak i krajowych (m.in. ks. R. Bartnicki, ks. J. Chmiel, ks. F. Gryglewicz, ks. Cz. Jakubiec, ks. A. Klawek, ks. J. Kudasiwicz, o. H. Langhammer, ks. J. Łach, ks. M. Peter, ks. K. Romaniuk, o. S. Wójcik).

W popularyzacji wiedzy biblijnej ks. Grzybka ważne miejsce zajmuje budzenie zainteresowania Ziemią Świętą nie tylko przez publikacje, ale szczególnie przez organizowanie i prowadzenie pielgrzymek.

W praktyce wiedzę biblijną i teologiczną ks. Grzybka przekazywał zarówno w wykładach, jak również w okazyjnie wygłaszanych homiliach. Teoretycznie założenia odnośnie do zastosowania wiedzy biblijnej w liturgii ks. Grzybka wyłożył w art. pt. *Biblia i liturgia*, RBL 24 (1971) 84-95. Homilie i rozważania biblijne zajmują znaczną część w opublikowanym jego dorobku. Bardzo cenione są jego rozważania biblijne w dziele zbiorowym (wraz z ks. J. Kudasiwiczem i ks. Tadeuszem Olszańskim) pt. *Biblia na co dzień*, Kraków 1975 na ss. 7-193, 333-336, 713-806 (wyd. 2, 1976, ss. 11-248, 339-342; wyd. 3, 1981, ss. 13-177, 283-285; wyd. 4, 1984, ss. 13-177, 283-285). Dzieło to zawiera rozważania do liturgicznych czytań z Ewangelii na dni powszednie. Autorzy przez swój rzeczowy i głęboki wykład teologiczny, oparty o współczesne zasady interpretacji Pisma św., zatroszczyli się o to, aby przekazywane przez nich treści, jak głosi ta sama Konstytucja (tj. *Dei Verbum*), były „utwierdzeniem wiary synów Kościoła” i można dodać od siebie także drogowskazem i pochodnią na ścieżkach ich życia (Karol kard. Wojtyła, *Słowo wstępne*, s. 5). Rozważania mają charakter homilii tematycznej opartej na Ewangelii dnia. Każda homilia dzieli się zasadniczo na cztery części. Pierwsza część odwołuje się do doświadczenia życiowego za pomocą przykładu, obrazu lub faktu z życia jako zdarzenia typowego. Tak więc punktem wyjścia homilii jest problem egzystencjalny, poruszany w tekście liturgicznym. W drugim punkcie problem rozważa się na płaszczyźnie historii zbawienia lub teologii biblijnej. W następnym autor łączy powyższe zagadnienia z litur-

gią odpowiedniego dnia roku kościelnego. Ostatni punkt aktualizuje myśl tekstu biblijnego nawiązaniem do Ofiary Eucharystycznej (ks. S. Mę d a l a, *Przedmowa do drugiego wydania*, s. 9).

Na podkreślenie w publikacjach ks. G r z y b k a zasługuje eksponowanie dorobku dawnych biblistów polskich, jak ks. J. W u j k a (RBL 3, 1950, 149-150); *Studia Gnesn.* 1, 1975, 305-315), ks. J. A r c h u t o w s k i e g o (RBL 3, 1950, 164-173), ks. P. S t a c h a (RBL 14, 1961, 264-266), ks. W. P r o k u l s k i e g o (RBL 21, 1968, 297-299), ks. A. K l a w k a (RBL 23, 1970, 259-266, 302-305; 33, 1980, 182-187). Ważną funkcję informacyjną w nauce polskiej spełnia *Polska bibliografia biblijna za lata 1931-1965*, z. 1-2, Kraków 1968, którą ks. Grzybek opracował przy współpr. z o. B. Czerwieniem i o. B. Panasiukiem.

4. DZIAŁALNOŚĆ WYCHOWAWCZA I ORGANIZACYJNA

Poza pracą naukowo-dydaktyczną prowadził ks. prof. G r z y b e k szeroko zakrojoną działalność organizacyjną i wychowawczą. Był on wychowawcą wielu pokoleń teologów i biblistów polskich nie tylko jako wykładowca, ale także jako organizator studiów i roztropny zarządca. Młodzież miała do niego zaufanie i często przychodziła do niego po rady i wskazówki.

Z nazwiskiem ks. G r z y b k a kojarzy się przede wszystkim funkcja dziekana. W latach 1968-1974 był dziekanem Papieskiego Wydziału Teologicznego w Krakowie, przyczyniając się do przekształcenia tego wydziału w samodzielną uczelnię. Dlatego gdy została ustanowiona 8 grudnia 1981 r. Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie, ks. G r z y b e k został wybrany 11 czerwca 1982 r. pierwszym dziekanem Wydziału Teologicznego tej uczelni. Z kolei był także pierwszym rektorem Instytutu Teologicznego w Częstochowie. W ATK od 1966 do 1969 r. był prodziekanem Wydziału Teologicznego, a od 1 października 1969 przez trzy kadencje, tj. do 31 VIII 1978 r. pełnił funkcję dziekana Wydziału Teologicznego ATK.

W czasie kadencji ks. G r z y b k a jako dziekana Wydziału Teologicznego ATK należy odnotować zwłaszcza następujące wydarzenia. W dniu 12 września 1974 r. zostaje wydany dekret prymasa Polski o kanonizacji stopni akademickich ATK. W tym samym roku mają miejsce uroczyste obchody 20-lecia ATK. W dniach 1-3 grudnia 1975 r. zostają zorganizowane w ATK Studyjne Dni Odnowy Soborowej dla uczczenia 10 rocznicy zakończenia Soboru Watykańskiego II, na otwarcie których ks. G r z y b e k wygłosił homilię. W 1975 r. powstaje w ATK Zakład Teologii Praktycznej (*Studia nad Rodziną*) przekształcony w 1980 r. w Instytut Studiów nad Rodziną.

Od 1955 r. do 1981 r. był redaktorem dwumiesięcznika „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, który został założony w 1984 r. przez ks. A. K l a w k a w Wydawnictwie Wydziału Teologicznego UJ, a od 1954 r. wychodzi jako organ Sekcji Biblijno-Liturgicznej Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie. Nadto przy Polskim Tow. Teol. w Krakowie ks. G r z y b e k stworzył Sekcję Wydawniczą, w której ukazało się kilkadziesiąt pozycji książkowych i od 1969 r. jest publikowany rocznik naukowy „Analecta Cracoviensia” Przez

kilka lat był prezesem Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie oraz wchodził w skład zarządu Sekcji Bibliistów Polskich. W latach 1966-1969 wchodzi w skład redakcji „Collectanea Theologica” jako zastępca redaktora naczelnego. W ATK od 1969 r. był członkiem Senackiej Komisji Wydawniczej oraz członkiem Komisji Bibliograficznej ATK.

W związku z 20-leciem istnienia ATK, w dniu 13 listopada 1974 r. ks. Grzybek został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski „Polonia Restituta” nadany uchwałą Rady Państwa z dnia 30 października 1974 r. Dwukrotnie (w 1973 r. i w 1976 r.) otrzymywał nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki trzeciego stopnia za szczególne osiągnięcia naukowe. Ze strony kościelnej w 1962 r. otrzymał godność prałata, Stolica Apostolska w 1988 r. przyznała mu godność protonotariusza apostolskiego, a Papieska Akademia Teologiczna w 1997 r. – medal *Bene Merenti*.

5. PUBLIKACJE NA TEMAT DZIAŁALNOŚCI KS. GRZYBKA

Miejsce działalności naukowej ks. Grzybka w bibliistyce polskiej w pierwszym 25-leciu po wojnie zostało ukazane w książce pt. *Współczesna bibliistyka polska 1945-1970*, Warszawa 1972, zwłaszcza w artykułach: ks. M. Wolniewicz, *Ośrodki studiów i badań biblijnych w Polsce w powojennym ćwierćwieczu* (s. 239-248); ks. B. Wodecki, *Księgi Starego Testamentu w polskiej bibliistyce powojennej* (s. 268-327); J.W. Rosłoń OFMConv, *Biblijne nauki pomocnicze w latach powojennych w Polsce* (s. 407-437) i ks. E. Szymanek, *Pismo Święte w duszpasterstwie powojennym w Polsce* (s. 466-479). Wcześniej informacje o działalności naukowej ks. Grzybka przy Katedrze Teologii Biblijnej na Wydziale Teol. ATK omówił ks. J. Nosowski (*Skład osobowy i działalność naukowa Wydziału Teologicznego w okresie od 1.11.1954-30.3.1968*, Warszawa 1969), publikując m.in. wykaz artykułów i recenzji ks. Grzybka (s. 44-48) oraz streszczenia kilku prac magisterskich napisanych w ATK pod jego kierunkiem. Poza tym komentarz do Księgi Tobiasza i Księgi Estery krytycznie omówił ks. J. Łach (RTK 12, 1965, z. 1, s. 79-81), wyrażając uznanie za *wydobycie z Tb wartości teologicznych* (s. 79). Również J. Scharbert (Bibl. Zeitschrift 8, 1964, 305) podkreśla, że ks. Grzybek główną uwagę kieruje na treść religijno-moralną. Po opublikowaniu *Polskiej Bibliografii Biblijnej za lata 1931-1965* w 1968 r. ks. L. Stefaniak (RBL 23, 1970, 156) składał wyrazy wdzięczności i uznania jej autorom, zwłaszcza ks. Grzybko w i jako jej „inicjatorowi”. W krytycznej recenzji książki pt. *Idee przewodnie soborowej konstytucji o Bożym Objawieniu* (Kraków 1968) ks. M. Czajkowski i scharakteryzował dwa opracowania ks. Grzybka (s. 253). Ks. J. Szlaga omówił pracę zbiorową pt. *Idee przewodnie soborowej konstytucji o Kościele* pod red. ks. S. Grzybka z inspiracji ks. kard. K. Wojtyły i zaznaczył, że wszystkie prezentowane artykuły „są wyrazem dojrzałej i przemyślanej refleksji teologicznej”. Podkreśla on także, że artykuł ks. Grzybka „wyjaśnia w aspekcie historycznym i teologicznym biblijne elementy soborowej koncepcji Kościoła jako Ludu Bożego”

W związku z 50-leciem kapłaństwa i pracy naukowej ks. Grzybka a jego działalność naukowo-dydaktyczną omówili: ks. Adam Kubisz, *Ksiądz Profesor Zwyczajny Dr hab. Stanisław Grzybek w Krakowskim Wydziale Teologicznym*, Częst. Studia Teol. 17/18 (1989-1990) 219-227 i ks. Stanisław Włodarczyk, *Zasadnicze kierunki badań biblijnych Ks. Stanisława Grzybka*, Częst. Studia Teol. 17/18 (1989-1990) 229-232. Ks. T. Matras przedstawił wówczas także jego *curriculum vitae* („Przyszeli, aby służyć”. 50 lat kapłaństwa ks. infułata Stanisława Grzybka, Niedziela 30, 1988, nr 49 z dnia 4 XII, s. 1 i 7). W związku ze złotym jubileuszem kapłaństwa ks. Grzybka wyszła także praca zbiorowa pt. *Studium Scripturae anima theologiae. Prace ofiarowane Ks. Prof. Stanisławowi Grzybkowi*, Kraków 1990, gdzie ks. T. Matras zamieścił *Bibliografię publikowanych prac ks. prof. dra hab. Stanisława Grzybka* (s. 7-19). Wcześniej ks. T. Matras opublikował bibliografię publikowanych prac ks. Grzybka w RBL 33 (1980) 291-297, którą za lata 1981-1995 uzupełnił w RBL 49 (1996) 63-67. W niniejszym numerze SThV została zamieszczona pełna bibliografia ks. Grzybka w opracowaniu ks. T. Matrasa.

W 70 rocznicę urodzin ks. Grzybka a Wydział Teologiczny ATK poświęcił Jubilatowi specjalny numer „Studia Theologica Varsaviensia” z dedykacją „Od Redakcji” (SThV 33, 1985, nr 2, s. 3-4 i zdjęcie) oraz dwoma artykułami o ks. Grzybku: ks. Jan Łach, *Ks. Prof. Dr hab. Stanisław Grzybek – długoletni dziekan Wydziału Teologicznego ATK*, SthV 23 (1985) nr 2, 5-7 i ks. Henryk Muszyński, *Ks. Prof. Stanisław Grzybek jako biblista*, SThV 23 (1985) nr 2, 9-18.

Przy okazji odznaczenia ks. Grzybka medalem „Bene Merenti” w związku z jubileuszem sześćsetlecia Wydziału Teologicznego w Krakowie ks. St. Pissarek podał najważniejsze dane dotyczące działalności ks. Grzybka a na wspomnianym wydziale (ks. S. Pissarek, *Laudacja Ks. Prof. Stanisława Grzybka*, w: *Jubileusz sześćsetlecia Wydziału Teologicznego w Krakowie 20 X 1996-20 X 1997*, Kraków 1998, 831-834).

Informacje o działalności naukowej i organizacyjnej ks. Grzybka a były systematycznie podawane w „Kronice Wydziału Teologicznego ATK” zamieszczanej w SThV. W „Kronice Wydziału Teologicznego ATK” sporadycznie znajdują się także streszczenia publicznych wystąpień ks. Grzybka a. Tak np. ks. A. Suski omawia treść wykładu inauguracyjnego ks. Grzybka a z dnia 5 października 1977 nt. „Kerygmaticzne wartości Pisma św.” (SThV 16, 1978, nr 2, s. 305-306) oraz jego referatu nt. „Antropologia Psalmu 8” na XV Kongresie Biblistów Polskich, który odbył się w dniach 27-29 września w klasztorze OO. Franciszkanów na Górze św. Anny (SThV 16, nr 2, s. 315-316). Streszczenia niektórych wystąpień ks. Grzybka a znajdują się także w „Biuletynie Informacyjnym ATK” w latach 1970-1981. Tak np. referat ks. Grzybka a wygłoszony na sympozjum pod hasłem „Teologia w Polsce” na uniwersytecie w Monachium (w dniach 28 VI-3 VII 1976) nt. „Obraz Boga w Starym Testamencie” jest streszczony w „Biuletynie Informacyjnym ATK” nr 1 z 1977 r. (s. 14-15), treść jego wykładu inauguracyjnego z 5 października 1977 r. nt. „Kerygmaticzne wartości Pisma Św.” jest omówiona w nr 5 „Biuletynu Informacyjnego ATK” z 1978 r. (s. 11-12), a omówienie referatu pt. „Teologia św.

Pawła w ujęciu ks. prof. Jana Stępnia” na sympozjum w dniu 70. rocznicy urodzin ks. Stępnia (26 czerwca 1980 r.) zostało zamieszczone w „Biuletynie Informacyjnym ATK” nr 3 z 1980 r. (s. 12-15). W „Biuletynie Informacyjnym” ATK nr 5-6 z 1979, poświęconym 25-leciu ATK, ks. A. Lewek syntetycznie omawia działalność naukową i organizacyjną ks. Grzybka przy Katedrze Teologii Biblijnej od 1963 r. do 1979 r.

Wspomnienia w związku ze śmiercią ks. Grzybka ukazały się m.in. w tygodniku katolickim „Niedziela”: *Zmarł dobry człowiek, wybitny biblista* (41, 1998, nr 44 z dnia 1 XI, s. 7); K. Zdzisław Wójcik, *Niech Aniołowie zawiodą Cię do raju* (41, 1998, nr 45 z dnia 8 XI, s. 1).